

СТУДЕНТИ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ОСОБЛИВА СОЦІОКУЛЬТУРНА СПІЛЬНІСТЬ

С. С. Рашидова

ORCID 0000-0002-2573-4276

У статті наголошено, що студентська молодь представляє собою прогресивний прошарок суспільства, вона приймає участь у всіх соціокультурних процесах. За великим рахунком, вона творить новітню історію, культуру, формує сучасні тенденції розвитку суспільства. Студенти ж педагогічних спеціальностей, крім того, мають бути у витоків усіх цих процесів, мають бути зразками для інших, усвідомлювати і пріоритетність, і відповідальність професії педагога.

Особливість студентства як соціокультурної спільності виявляється у тому, що це молодь, яка навчається у ВНЗ (студентська молодь), здобуває професійну освіту, продовжує виховуватися, формуватися в культурі й культурою (культуралізується), соціалізується (вступаючи у різноманітні соціальні відносини), «вчиться бути особистістю», вчиться бути людиною.

Головною особливістю студентства є актуалізація професійного навчання (професійно-пізнавальної діяльності), практико-професійної діяльності й професійної самореалізації.

Міра відповідальності студента-педагога, а також пріоритетність здобуваної їм професії в тому, що, з одного боку, саме педагог вищої школи організовує, спрямовує, коригує навчальний, виховний, професійний, ціннісно-смісловий процеси в вищій школі; з іншого – майбутній педагог різних ланок освіти має бути і є у витоків усіх соціокультурних процесів, він буде творити інші особистості, що, нарешті, управлятимуть іншими людьми, економікою, культурою, державою тощо.

Доведено, що одною з головних відмінностей соціокультурної спільності майбутніх педагогів від студентства взагалі є виховна функція її професійної діяльності. Студенти-педагоги готуються виконувати функцію виховання, формування, тобто професійно-педагогічного впливу на особистість, творення не тільки своєї особистості з певною системою цінностей і своєї особистості як професіонала, але й особистості іншого (вихованця, учня, студента), тож, зростає і міра професійно-особистісної відповідальності.

Ключові слова: соціокультурна спільність, студентська молодь, студентство, студенти педагогічних спеціальностей, студенти-педагоги.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Студентська молодь представляє собою прогресивний прошарок суспільства, вона приймає участь у всіх соціокультурних процесах – в освіті, професійній підготовці, суспільній, громадській діяльності тощо. Вона приймає участь або готується до участі в економічних, політичних, державних перетвореннях, вступає або буде вступати у суспільні відносини з владою, політичними партіями, суспільними об'єднаннями, рухами, різноманітними соціальними інститутами. За великим рахунком, вона творить новітню історію, культуру, формує сучасні тенденції розвитку суспільства. Студенти ж педагогічних спеціальностей, крім того, мають бути у витоків усіх цих процесів, мають бути зразками для інших, усвідомлювати і пріоритетність, і відповідальність професії педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Методологічні, теоретичні та методичні засади педагогіки вищої школи та підготовки студентів до професійно-педагогічної діяльності розкриваються в працях В. Д. Андрущенка, І. Д. Беха, О. В. Глузмана, О. А. Дубасенюк, А. Й. Капської, Н. В. Кузьміної, О. Г. Кучерявого, В. І. Лугового, М. В. Роганової, В. О. Сластьоніна, Г. В. Троцько та ін. Питанням виховання майбутнього педагога присвячено науковий доробок О.П. Лучанінової, Г. Ф. Пономарьової, Г. П. Шевченко та ін.; становлення педагогічної майстерності досліджували у своїх працях Є. С. Барбіна, І. А. Зязюн, Н. В. Кузьміна, М. В. Кухарев, Н. М. Тарасевич та ін., формуванню та розвитку педагогічної творчості – В. І. Загвязинський, Н. В. Кічук, М. М. Поташник, Р. П. Раченко, С. О. Сисоєва, Р. П. Скульський та ін., формуванню педагогічної культури – Є. В. Бондаревська, В. М. Гриньова, І. Ф. Ісаєв, В. В. Радул, Г. П. Шевченко, І. С. Якіманська та ін.

До проблеми студентства як соціальної спільності (спільноти), соціокультурної, психологічної групи, виховання студентства, їх професійного і особистісного становлення зверталися у своїх розвідках представники різних наукових інтересів: соціологи (М. Головатий, К. Манхейм, Б. Нагорний, О. Семашко, М. Яковенко, А. Яковенко тощо), філософи (О. Базалук), психологи і педагоги (Т. Антоненко, І. Бех, Л. Столяренко), педагоги (Є. Зеленов, О. Лучанінова, С. Рашидов, М. Роганова, Г. Пономарьова, Г. Шевченко тощо).

Разом із тим студентів педагогічних спеціальностей в контексті особливої соціокультурної спільності майже не розглядали.

Мета статті – дослідити особливу соціокультурну спільність – студентів педагогічних спеціальностей.

Логіка і завдання дослідження:

по-перше, розкрити поняття «соціальна спільність», «соціокультурна спільність» як соціологічну дефініцію;

по-друге, дати характеристику студентству як соціокультурній спільності, виявити його спільні, загальні ознаки;

по-третє, власне розглянути студентів педагогічних спеціальностей як соціокультурну спільність, виявити особливі ознаки, що їх об'єднують.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Соціальна спільність визначається соціологами як велика чи мала соціальна група, що володіє загальними соціальними ознаками. Кожна соціальна спільність займає своє особливе місце в соціальній структурі, володіє певним соціальним статусом і виконує властиві їй функції в суспільстві.

«Соціальна спільність – це сукупність індивідів, об'єднаних однаковими умовами життєдіяльності, цінностями, інтересами, нормами, соціальним зв'язком і усвідомленням соціальної ідентичності, яка виступає в якості суб'єкта соціального життя» (Социология. Социальная общность как социологическое понятие).

Але це не просто сукупність індивідів, а спільність, що виявляє ознаки цілісної системи. Тому для класифікації соціальних спільностей виділяють системоутворюючу ознаку: етнічну приналежність, територіальну приналежність, соціально-демографічні фактори, соціокультурні фактори тощо. Відповідно маємо соціально-етнічні, територіальні, демографічні, культурні й інші спільності (Социология. Социальные общности и группы).

Отже, соціокультурна спільність – це група, що поєднана спільними соціальними і культурними ознаками. Будь яка соціальна група може бути визначена як соціокультурна спільність. Пояснюється це таким.

Відносини між соціальними спільностями регулюються суспільними інститутами. Ці відносини стосуються професійної діяльності, соціального життя, здійснюють соціалізацію індивіда, забезпечують спадкоємність цінностей і норм культури. Соціокультурна спільність характеризується соціокультурною єдністю, яка виявляється у соціокультурних дії і взаємодії, найвищим результатом якої є виникнення «культури».

Студентство визначається науковцями «як соціальна група молоді, що навчається у вищих навчальних закладах з метою отримання певної кваліфікації. А студент – особа, зарахована в установленому порядку до

вищого навчального закладу для навчання в обраному напрямі підготовки (спеціальності). Специфіка студентства полягає в нерозривному зв'язку з освітою, яка здійснює величезний вплив на формування ціннісної свідомості й розвитку особистості» (Рашидов, 2012).

Соціолог М.Ф. Головатий, характеризуючи роль і значення молоді в суспільстві, підкреслював, що «в цілому ця роль обумовлена такими об'єктивними обставинами:

1. Молодь, будучи досить великою соціально-демографічною групою, займає важливе місце в народногосподарському виробництві як єдине джерело поповнення трудових ресурсів.

2. Молодь – основний носій інтелектуального потенціалу суспільства. Вона володіє великими здібностями до праці, до творчості в усіх сферах життя.

3. Молодь має досить велику соціальну і професійну перспективу. Вона здатна швидше інших соціальних груп суспільства оволодіти новими знаннями, професіями і спеціальностями» (Головатий, 1999, с. 12).

Цілком і повністю поділяємо позицію М. Ф. Головатого в тому, що людину як індивід, як соціально активну особистість створюють, формують освіта і виховання. «Освіта є найважливішою підставою і свідченням рівня розвитку економіки, політики, духовності, культури, моральності як найбільш загальний, інтегральний показник розвитку будь-якого суспільства. Не дарма кажуть: який рівень освіти, така і країна, її громадяни» (Головатий, 1999, с. 18). Показовим також є визначення освіти у філософській енциклопедії, в якій освіта розглядається як «загальний духовний процес формування людини і результат цього процесу – духовне обличчя людини» (Краткая философская энциклопедия, 1994, с. 311).

За нашим переконанням, і як свідчать ці визначення освіти, поняття освіти і виховання неподільні. Не заглиблюючись у розгляд дефініції «виховання» різними педагогами (що не є завданням даної роботи), зупинимось на найбільш уживаному в педагогіці визначенні. Отже, виховання розглядається як цілеспрямований, організований процес формування особистості під впливом і у взаємодії зі спеціально підготовленими для цього людьми. І саме цим виховання відрізняється від соціалізації. «Соціалізація ж є процесом виборчого засвоєння деяких цінностей, ідентифікації особистості з ними, вироблення соціальних цілей життя, діяльності, вчинків» (Головатий, 1999, с. 24).

Разом із тим, ми відстоюємо аксіологічний підхід до розуміння виховання. «Виховання – процес формування ціннісної свідомості індивіда з метою зміни світоглядної, культурно-поведінкової і почуттєвої сфери людини» (Рашидов, Рашидова, 2017, с. 180-186).

Загальновідомо, що будь яка наука спирається на норми, закони, правила, еталони. Таким еталоном у вихованні є *Ідеал*.

Так, науковці від педагогіки, працюючи над науковими дослідженнями, часто пропонують ідеальні моделі педагогічних явищ, процесів і образів: ідеальний образ людини майбутнього, в основі якої духовність (Shevchenko, 2017, р. 120-127; Shevchenko, Antonenko, 2018, р. 123-130), виховання людини культури (Є. В. Бондаревська, Г. В. Дворцева, В. В. Князева, Г. П. Шевченко); виховання педагога як людини культури (С. С. Рашидова), виховання планетарної людини (Є. А. Зеленов), виховання «симфонійної людини» (Н. Є. Миропольська), творчої особистості (В. М. Алфімов), творчої особистості педагога (Н. В. Кічук) тощо.

Розмірковуючи над вихованням і його трактуванням зарубіжними фахівцями в області соціалізації і виховання молоді, над тим, що повинна засвоїти і чого повинна навчитися молода людина, перш ніж досягти зрілості, М. Ф. Головатий найбільш цікавим і точним знаходить виокремлення наступних чотирьох основ виховання: ***вчитися знати, вчитися робити, вчитися жити разом, вчитися бути особистістю***. «Вчитися знати – це значить накопичувати більше знань, поєднуючи при цьому широку загальну культуру з можливостями поглибленої роботи в обмеженому числі дисциплін... Вчитися робити. Необхідно придбати не тільки професійні навички, а й широкий діапазон так званих життєвих навичок... Вчитися жити разом. Вихована людина вміє зрозуміти інших людей. Вона відчуває і усвідомлює, що живе в умовах взаємозалежності людей, коли можливі незгоди і конфлікти, які треба вміти регулювати. Вона вміє поважати думку інших, прагне до взаєморозуміння, миру, справедливості. Вчитися бути особистістю. Це найскладніша наука, бо вона пов'язана з удосконаленням власного характеру, зі здатністю діяти автономно, проявляючи самостійність суджень і високу особисту відповідальність за свої дії і вчинки...» (Головатий, 1999, с. 25).

До цього переліку додамо ще одну, вкрай важливу засаду виховання – ***вчитися бути Людиною***. І в цьому сенсі вчені розглядають виховання як «процес людинотворчості, культуротворчості, духотворчості» (Г. П. Шевченко).

Від тих цінностей, на які ми спираємось, культурних зразків і засобів, які ми обираємо у вихованні молоді, які погляди на життя сповідуємо, як взаємодіємо, яку особистість представляємо, залежить результат і ефективність виховання, формування Людини.

В процесі освіти і виховання студент стає не просто освіченою, вихованою людиною, він культуралізується, набуває культурного досвіду.

Тож, не випадково науковці сучасності визнають освіту «культурним фактом» (Ю. І. Сватко). Стати Людиною культури особистості студента допомагає мистецтво, засоби якого можливо і необхідно використовувати у практиці вищої школи (про що йдеться у попередніх статтях). Саме у поєднанні науки (освіти), мистецтва і виховання криється потужний потенціал для розвитку, становлення, формування студента як Людини, Людини культури.

«Студентство – особлива соціальна категорія, специфічна спільність людей, організаційно об'єднаних інститутом вищої освіти. Історично ця соціально-професійна категорія склалася з часу виникнення перших університетів у XI-XII ст. Студентство включає людей, цілеспрямовано, систематично оволодіваючих знаннями і професійними вміннями, занятих, як передбачається, старанною навчальною працею. Як соціальна група воно характеризується професійною спрямованістю, сформованістю відношення до майбутньої професії, які суть слідство правильності професійного вибору й адекватності й повноти уявлення студента про обрану професію» (Столяренко, 2004, с.160).

На важливій ролі студентства у суспільному житті наголошував І. Д. Бех: «Студентська молодь – значний прошарок нашого суспільства, його соціально-економічний і духовний потенціал. Вік юності найчутливіший до соціальних перетворень, і це слід враховувати у виховному процесі вищої школи, який має стати однією з провідних цілей для цього вікового періоду. Основною соціальною детермінантою, що визначає морально-духовне зростання молодого людини, є її діяльність» (Бех, 2008, с. 405).

Психологічне пояснення студентського віку і відповідно пояснення студентства як соціального і духовного потенціалу суспільства знаходимо у Л. Д. Столяренко: «Порівняно з іншими віковими групами в юнацькому віці відзначається найвища швидкість оперативної пам'яті та перемикання уваги, рішення вербально-логічних задач тощо. Таким чином, студентський вік характеризується досягненням найвищих, «пікових» результатів, що базуються на всіх попередніх процесах біологічного, психологічного, соціального розвитку» (Столяренко, 2004, с.161).

Щодо студента як особистості, то «вік 18-20 років – це період найбільш активного розвитку моральних й естетичних почуттів, становлення і стабілізації характеру і, що особливо важливо, оволодіння повним комплексом соціальних ролей дорослої людини: громадянських, професійно-трудова тощо... *Перетворення мотивації, усієї системи ціннісної орієнтації, з одного боку, інтенсивне формування спеціальних здатностей у зв'язку із професіоналізацією – з іншого, виділяють цей вік в*

якості центрального періода становлення характеру й інтелекту. Це час спортивних рекордів, початок художніх, технічних і наукових досягнень» (Столяренко, 2004, с.161).

У соціально-психологічному плані *«студентство порівняно з іншими групами населення відрізняється найбільш високим освітнім рівнем, найбільш активним споживанням культури і високим рівнем пізнавальної мотивації. В той самий час студентство – соціальна спільність, що характеризується найвищою соціальною активністю й достатньо гармонійним поєднанням інтелектуальної і соціальної зрілості»* (Столяренко, 2004, с.164). Урахування цієї особливості студентства лежить в основі відношення викладача до кожного студента як партнера педагогічного спілкування. В руслі особистісно-діяльнісного підходу студент розглядається як активний самостійно організуючий свою діяльність суб'єкт педагогічної взаємодії. Йому притаманна специфічна спрямованість пізнавальної і комунікативної активності на рішення конкретних професійно-орієнтованих задач» (Столяренко, 2004, с.165).

Педагог вищого навчального закладу повинен усвідомлювати, що студент – соціально зріла особистість, носій наукового світогляду, і відповідно відносини зі студентом повинні вибудовуватися з урахуванням цієї особливості студентства. Педагог має враховувати, що науковий світогляд студентів представляє систему поглядів на світ і на своє місце в ньому, що включає *розвиток рефлексії, усвідомлення себе суб'єктом діяльності, носієм особистих духовних і соціальних цінностей, унікальною і соціально корисною особистістю*. Враховуючи це, викладач ВНЗ має будувати взаємодію зі студентом і у навчанні, і у дослідницькій співпраці, і у практико-професійній підготовці, і у міжособистісному спілкуванні на основі діалогу, тобто створювати для студентів психолого-педагогічні умови для розвитку їх професійного, творчого, особистісного, людського потенціалу.

Разом із тим, студентство – суперечливо за своєю природою й у своїх проявах. З одного боку, це не однорідна спільність, тому що складається з різноманітних (часто суперечливих, протилежних) особистостей, хоча і об'єднаних професійною спрямованістю, з іншого – сама по собі молода людина у цьому віці суперечлива, тому що знаходиться у постійному пошуку, тому що почуває себе максималістом, ідеалістом чи критиком, або охоплена сумнівами, внутрішніми протиріччями тощо. Студент – це молода людина, що шукає себе і своє місце у світі (житті). Це пора виявлення себе у професії; пора самовизначення у житті; пора активного пошуку і життєвих виборів; пора мобільності, динамічності; пора зустрічі з дорослим життям, перші кроки в це доросле життя, у виконанні соціальних

ролей; це пора розквіту інтелектуальних, моральних, естетичних, світоглядних, ціннісних потенцій.

«Неперервно зростаючі творчі можливості, розвиток інтелектуальних і фізичних сил, які супроводжуються і розквітом зовнішньої привабливості, приховують в собі й ілюзії, що цей зріст сил буде продовжуватися «вічно», що все краще життя ще попереду, що всього задуманого можна легко досягти» (Столяренко, 2004, с. 161-162).

Так, сучасні соціологи, підкреслюючи суперечливість природи студентства, дають такий портрет студентству як специфічній соціальній групі: «Студентство одночасно сполучає в собі особливості (риси) як «дитячості», так і «дорослості» у поведінці. З одного боку, у більшості студентів менша, ніж в інших вікових категоріях обтяженість життєвими умовами; відсутній життєвий досвід, що робить представників старших поколінь більше обачними, а найчастіше і більше консервативними в думках і вчинках; у студентства, безсумнівно, більша відкритість і схильність до сприйняття свіжих ідей, і разом з тим – висока (іноді завищена) самооцінка. Викладачі вищих навчальних закладів, батьки нерідко підкреслюють, що студенти – майбутня еліта країни, її надія й перспектива. І вони звикають розглядати себе із цих позицій.

З іншого боку, відсутні предметні навички самостійної соціально відповідальної поведінки й твердих життєвих позицій, регламентація діяльності студентської молоді (державна й батьківська опіка) через різні види залежності (фінансово-економічна, морально-психологічна, статусна...). Не слід забувати, що при аналізі сучасної студентської молоді ми, як правило, уже зіштовхуємося з дітьми, батьки яких здебільшого можуть бути віднесені до покоління «бейбі бумерів». Іншими словами, сьогодні у вузи найчастіше приходять «улюблені діти улюблених батьків», до того ж абсолютна більшість з них не мають стажу роботи. І це, безумовно, накладає свій відбиток на характер студентського середовища, підсилюючи докази, хто говорить про панування інфантильних настроїв серед студентства» (Нагорний, Яковенко, Яковенко, 2005, с. 31-32).

Крім того слід зазначити, що сучасний студент вже не той, що був, скажімо, ще 30-35 років тому. Студент 80-90-х років більш інтелектуально налаштований і професійно спрямований, сучасний студент більш мобільний, і не завжди професійно спрямований (часто, закінчивши ВНЗ, не працює за спеціальністю). Звичайно, що це зауваження стосується студентів загалом. Конкретизація не є завданням цього дослідження.

Влучну оцінку молоді (а студентство – це краще її представництво), підкреслюючи її динамічність, дав відомий німецький і британський філософ і соціолог К. Мангейм: «Молодь ні прогресивна, ні консервативна

за своєю природою, вона – потенція, готова до будь якого починання» (Манхейм, 1994, с. 45).

Важливе зауваження щодо студентства як соціальної спільності робить англійський теолог, педагог, священик, літератор Джон Генрі Ньюмен ще у 19 столітті: «... квінтесенція Університету як такого, на мій погляд, полягає у тому, що завдяки особистому спілкуванню він є місцем комунікації, циркуляції думки у масштабах цілої країни» (Джон Генрі Ньюмен, Ідея університету), підкреслюючи тим самим місце студентства у соціокультурному полі суспільства, його інтелектуальну основу, що і сьогодні звучить актуально.

Йому вторить наш сучасник М. Ф. Головатий: «Якщо суспільство дійсно піклується про майбутнє, то воно неодмінно має робити ставку на молодь. У разі ж недооцінки її ролі як суб'єкта та об'єкта історичного розвитку воно змушене платити за свої помилки у відносинах з молоддю» (Головатий, 1999, с.16).

Молода людина, закінчивши школу (у 16-17-и річному віці), потрапляє в ситуацію професійного самовизначення – ситуацію вибору, мабуть, найбільш вагомого і першого у житті за значущістю. Далі, зробивши професійний вибір, студент обживає поле професії, виявляє себе в ній, одночасно осмислюючи «свій ціннісний простір», пов'язуючи «його із цілями і завданнями вибраної професії», долучаючись «до спеціально організованої роботи з розвитку смислових орієнтирів» (Бех, 2008, с. 420).

Отже, головною особливістю студентства є актуалізація професійного навчання (професійно-пізнавальної діяльності), практико-професійної діяльності й професійної самореалізації.

Потреба у професіоналізації, освоєнні професії стає для студента цінністю, яка за значущістю прирівнюється до любові і дружби (А. Адлер, І. Бех).

І. Д. Бех підкреслює, що для того щоб трудова діяльність посіла належне місце в ієрархії особистісних цінностей, потрібно, щоб на ранніх етапах передпрофесійного становлення студенти почали рефлексію свого смислового простору, з'ясували його зв'язки з цілями і завданнями майбутньої професії, а також були залучені до спеціально організованої роботи з усвідомлення й розвитку своїх смислових орієнтирів (Бех, 2008, с. 407).

Вчений пояснює феномен того, чому професія стає одним з основних чинників особистісного становлення. Причину цього явища він вбачає в ціннісно-смисловій сфері професіонала, в можливості та необхідності співвідносити свою діяльність із життєвими устремліннями, які визначаються цінностями культури. «Саме система ціннісних уявлень про

культуру має бути інтегрована у смисловий простір професіонала, щоб трансформуватися в його особистісні смисли й цінності – тільки тоді професійна діяльність стане відображенням зрілої особистості, джерелом і формою втілення життєвих цілей і цінностей» (Бех, 2008, с. 420).

Взагалі, сучасні педагоги і психологи (Т. Л. Антоненко, І. Д. Бех, Ю. В. Пелех, І. О. Сафонова, Г. П. Шевченко тощо) вкрай важливим вважають становлення ціннісно-смислової сфери особистості майбутнього фахівця з урахуванням значущості духовності в особистісному та професійному розвитку особистості, акцентують роль ідеалу як смислоутворювального чинника цього процесу.

Сучасна педагогіка акцентує увагу на самовизначенні, самоосвіті, самовихованні, саморозвитку і самодіяльності студента як унікальної особистості, що одночасно належить до унікальної соціокультурної спільності. «Залучення студентів до проектування своєї освіти зміцнюватиме професійну налаштованість людини і слугуватиме зразком для побудови життєвої і професійної стратегії» (Бех, 2008, с. 421).

Отже, особливість студентства як соціокультурної спільності у тому, що це молодь, яка навчається у ВНЗ (студентська молодь), здобуває професійну освіту, продовжує виховуватися, формуватися в культурі й культурою (культуралізується), соціалізується (вступаючи у різноманітні соціальні відносини), «вчиться бути особистістю», вчиться бути людиною.

Такий розгорнутий аналіз студентства як соціокультурної спільності є необхідним з урахуванням того, що майбутні педагоги – теж студенти, і мають загальні особливості і характеристики студентства вцілому. Разом із тим, студенти педагогічних спеціальностей більшою мірою мають відповідати цим характеристикам і саме цим і відрізнятись від студентського загалу. А саме: з одного боку, саме педагог вищої школи організовує, спрямовує, коригує навчальний, виховний, професійний, ціннісно-смисловий процеси в вищій школі; з іншого – майбутній педагог різних ланок освіти має бути і є у витоків усіх соціокультурних процесів, він буде творити інші особистості, що, нарешті, управлятимуть іншими людьми, економікою, культурою, державою тощо. Іншими словами, через «руки педагога» (дошкільного закладу, початкової, середньої, вищої шкіл) проходять усі. *Тож, студенти-педагоги не тільки навчаються, виховуються, розвиваються і формуються самі, але й готуються навчати, виховувати, розвивати, формувати інших, тобто створювати умови для розвитку потенцій інших, вступати у взаємодію, впливати. В цьому і пріоритетність професії педагога, і особлива відповідальність педагога*

як за окрему особистість, що формується, так і за майбутнє суспільного життя, і за суспільну безпеку.

Один із законів педагогіки говорить: навчаючи – виховуй, виховуючи – навчай. Тож, освіти без виховання не має бути, вона не повноцінна. Ті, хто цього не усвідомлюють, не мають морального права працювати в освіті. Посилаючись на зарубіжний досвід, І.В. Степанова робить слушний висновок, що саме у синтезі з вихованням освіта дає високі результати. Так, у Німеччині майбутні учителі обирають в університеті два предмети, які вони хочуть зробити основою навчання. Кожен студент при цьому зобов'язаний пройти курс «Науки про виховання». Особливо слушним є зауваження про те, що рейтинг країн у сфері освіти напряму пов'язаний із досягненням педагогами виховних результатів. Для підтвердження цієї думки вона приводить результати освіти, на які орієнтуються педагоги, до прикладу, Сінгапура – країни, що стабільно займає міста у першій п'ятірці країн в міжнародних рейтингах. «Ось так формулюються п'ять із семи результатів освіти учнів початкової школи в Сінгапурі: вміти розмишляти і виражати свої думки; вміти будувати дружні відносини; любити свою країну; виявляти живий інтерес до речей навкруги; вміти відрізнити добре від поганого. Ще один приклад: в одній із старіших шкіл Японії уже 120 років незмінними залишаються її цілі. Їх чотири. І формулювання кожної з них починається зі слова «виховання»: «виховання дитини, котра усвідомлює себе людиною»; «виховання дитини, котра передає, створює і розвиває культуру»; «виховання дитини, котра усвідомлює себе громадянином Японії»; «виховання здорової і активної дитини». В інших країнах-лідерах тільки біля 10% результатів – власне результати навчання. Всі інші результати освіти формулюються, скоріше, як результати виховання» (Степанова, Воспитание будущего педагога в контексте системы образования, с. 155). Спираючись на приведені приклади, дослідниця припускає, що досягнення саме цих результатів, пов'язаних із вихованням, дає можливість країні знаходитись на перших рядках авторитетних міжнародних рейтингів.

Отже, ще одна з головних відмінностей соціокультурної спільності майбутніх педагогів від студентства взагалі заключається у виховній функції її професійної діяльності. Студенти-педагоги готуються виконувати функцію виховання, формування, тобто професійно-педагогічного впливу на особистість, творення не тільки своєї особистості з певною системою цінностей і своєї особистості як професіонала, але й особистості іншого (вихованця, учня, студента), тож, зростає і міра відповідальності за це.

Соціологами «... учительство розглядається як соціально-професійна спільність, частина гуманітарної інтелігенції, яка виконує соціально значущі функції по оцінці, відбору і трансляції соціальних, культурних цінностей, норм, форм і зразків, введення їх в соціальну практику, формуванню та розвитку нової якості суспільства і людини» (Казакова, 2004, с. 18).

Особливість учительства (педагогіки), за влучним зауваженням І. А. Зязюна, в тому, що *«це творчість на межі всіх людинознавчих наук»* (Цит. за: Кучерявий, 2011, с. 6). Крім того, *«вчитель є носієм культури, але він є також і живим зразком культури»* (Зязюн, 2011, с. 18).

Завдання вищої школи з підготовки сучасного вчителя – забезпечити «діяльність учителя як гуманіста й морального наставника, здатного систематично і послідовно створювати умови для розвитку свідомості та самосвідомості особистості учня, задоволення його базових і вищих потреб» (Кучерявий, 2011, с. 6).

Роль учительства (а отже і студентів педагогічних спеціальностей як соціокультурної спільності) виявляється в тих соціокультурних функціях, що воно має виконувати. Як зазначає І. Р. Казакова (2004, с. 18), «і особистий професійний успіх вчителя, і соціальне становище вчительства як соціальної групи, і суспільно значимі цілі освіти як соціального інституту будуть цілком досяжні, якщо учительством буде забезпечено в належній мірі виконання його найважливіших функцій:

Оціночної – оцінка соціальних відносин і культурних форм на основі виробленого суспільством ідеалу і критеріїв соціального розвитку як окремої особистості, так і всього суспільства;

Селективної – відбору найбільш життєздатних соціальних і соціокультурних форм традиційного і інноваційного типу з точки зору їх відповідності образу майбутнього;

Творчої (формуючої) – формування нового типу соціальних відносин, нового типу культури в ході спілкування і взаємодії з молодим поколінням, заснованого на соціальних нормах і ідеалах, вироблених ним з урахуванням «життєвої перспективи» і на найбільш життєздатних соціальних і культурних формах;

Функції відтворення соціально-професійної групи як особливого прояву формуючої функції вчительства».

Характер сучасних суспільно-цивілізаційних процесів визначається утвердженням таких цінностей, як «людина», «духовність», «професіоналізм» (і похідні «компетентність», «майстерність»), «творчість»; відповідно і активним впровадженням в педагогічну практику гуманістичної, позитивної педагогіки, спрямованої на цілісний і

гармонійний розвиток особистості, активізацію її творчих задатків і можливостей, розкриття і розвиток індивідуальних і професійних здібностей, формування загальної культури (Людини Культури). Освіта сьогодення будується на принципах особистісно-зорієнтованої, особистісно-діяльнісної педагогіки, пріоритетом якої є людина, розвиток її потенцій, що відображено як в основних законах України про освіту (Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Державній національній програмі «Освіта-XXI ст.», Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту»), так і у сучасних наукових дослідженнях.

Провідна роль у реалізації цих стратегічних завдань належить працівникам освітньо-виховної сфери, професійна діяльність яких у сучасних соціокультурних і педагогічних реаліях значно ускладнюється, оскільки задаються її нові цільові, змістові, методичні, технологічні, компетентнісні і творчі параметри. Відповідно суттєво підвищуються і вимоги до педагога як особистості і професіонала, що передбачають якісно інший рівень майстерності учителя-вихователя-викладача, сформованості його потребнісно-мотиваційної і ціннісної сфери, його педагогічного мислення, загальної і професійної культури, культури педагогічної взаємодії, творчого потенціалу і готовності до творчого вирішення педагогічних завдань, здатності до постійного самовдосконалення. Говорячи термінологією академіка Г. П. Шевченко, готовності до «духотворчості», «людинотворчості», «культурутворчості».

Студент педагогічної спеціальності має усвідомлювати необхідність свого постійного самовдосконалення, професійного зростання. Найвищий рівень педагогічної діяльності – педагогічна майстерність, а найвищий рівень педагогічної майстерності – педагогічна творчість. Тож, педагогічний, навчально-виховний процес – це процес творчий, а професія педагога – творча професія. В цьому сенсі майбутній педагог має бути готовим до неординарного вирішення педагогічних завдань у всіх видах своєї професійної діяльності (навчальної, методичної, наукової, виховної і супутніх – організаційної, комунікативної тощо), готовим до інтеграції свідомого і інтуїтивного, інтелектуального і чуттєвого, готовим до мистецтва виховувати і навчати, нарешті – творити іншу особистість, особистість вихованця.

Цікавими є роздуми Ю. П. Азарова про професію педагога і педагогічну творчість: «Кожен педагог, як і дитина, здатний до педагогічної творчості, оскільки педагогічна творчість – спосіб життя, а не тільки спосіб діяльності. Будь-яке духовне життя, яке стверджує і збагачує вищі цінності, є висока людська творчість. Оволодіти майстерністю може

кожен, хто здатний ставити перед собою надзавдання, хто позбувся страху, самоприниження, принижених рівнів власної гідності. Високе мистецтво в педагогічній творчості так само рідко повторюване, як цвітіння дерев, але саме це своєрідне «цвітіння» визначає педагогічну долю, фізичне і духовне самопочуття, освітленість майстерності і педагогічної техніки» (Азаров, 2004, с. 81).

Разом із тим, дослідник підкреслює, що педагогічна творчість не завжди помітна, не завжди назовні, але завжди мистецтво. «Мистецтво може бути і «цвітінням всередину», тобто може бути непоміченим, бо справжнє мистецтво – завжди таємниця, завжди спочатку глибоко заховане, інтимне і має всі ознаки любові і свободи.

Шлях до педагогічної майстерності йде через очікування насолоди духовно-творчого порядку» (Азаров, 2004, с. 81).

Зауважимо також, що разом із становленням, формуванням професіоналізму і майстерності, розвитку педагогічної творчості, для майбутнього педагога вкрай важливо бути Особистістю (тобто цікавою для інших), бути Людиною (тобто гуманною, духовною), а значить розвивати і професійні, і особистісні якості і здатності, які, в свою чергу, складають його авторитет і працюють на його імідж. Адже особистий приклад – один з найкращих методів виховання.

«І в школі, і в технікумі, училищі, вузі завжди цінувався викладач-особистість, тобто фахівець, що не тільки досконало знає свій предмет, але впливає на учня силою своїх почуттів, що володіє такими цінними якостями, як патріотизм, громадянськість, почуття обов'язку, порядність, здатність до співпереживання, людинолюбство. Перш ніж полюбити той чи інший предмет, учень, студент любить, обожає або просто глибоко поважає вчителя, викладача, поважає особистість... Хороший вчитель, викладач в рівній мірі зобов'язаний стати і хорошим вихователем. В іншому випадку він буде забезпечувати лише односторонній процес передачі знань і не більше» (Головатий, 1999, с.26).

Динамічність суспільного життя і сучасних педагогічних процесів потребують такого ж динамічного вчителя, готового до змін, до прийняття швидких і ефективних рішень, готовності до творчого вирішення педагогічних завдань, гнучкого у взаємодії, готового до постійного професійного і особистісного вдосконалення, до вдосконалення своєї майстерності. Все це передбачає якісно інший рівень сформованості потребнісно-мотиваційної і ціннісної сфери майбутнього педагога, його педагогічного мислення, загальної, особистісної і професійної культури.

Разом із тим, слід підкреслити, і це відмічають дослідники різних областей гуманітарних знань, що престиж учительської професії серед

студентства і у суспільстві взагалі падає, перш за все, через низьку оплачуваність, а також через падіння статусу професії педагога (із професії еліти, верхів інтелігенції колись вона сьогодні набула статусу обслуговування і тільки). Звідси і відношення суспільства до вчителя (викладача), і відношення майбутнього студента (потенційного абітурієнта) до вибору професії вчителя. За зауваженням І. В. Степанової, «коли професія учителя набуває високого статусу, учителями стають найбільш талановиті люди, що призводить до подальшого підвищення статусу професії» (Степанова, Воспитание будущего педагога в контексте системы образования).

Тож, щоб учитель був спроможним творити в професії і як кінцевий результат – творити особистості вихованців, слід враховувати коефіцієнт корисної дії, тобто створити для його творчості умови. Сьогодні ж ми маємо протиріччя, навіть прірву, між тими вимогами, що висувуються до сучасного педагога і його діяльності, і можливостями (фізичними, матеріальними тощо) їх виконувати; між бажанням творити і рутинними, бюрократичними процесами, нескінченною звітністю, усілякими акредитаціями тощо, що відбирає у педагога його час на відновлення, натхнення і творчість. Отже, на жаль, на практиці ми все частіше спостерігаємо картину емоційного вигорання від так званих «нововведень», що «обрізають крила». А щоб педагог мав можливість творити, йому необхідний простір і певна свобода, як крила для птаха.

Висновки. Зроблене дослідження уможливило деякі висновки.

Визначено, що особливість студентства як соціокультурної спільності виявляється в тому, що це молодь, яка навчається у ВНЗ (студентська молодь), здобуває професійну освіту, продовжує виховуватися, формуватися в культурі й культурою (культуралізується), соціалізується (вступаючи у різноманітні соціальні відносини), «вчиться бути особистістю», вчиться бути людиною.

Студентська молодь є прогресивним прошарком суспільства, яка приймає участь у всіх соціокультурних процесах, вступає у культурні, економічні, політичні, історичні, громадянські відносини тощо. Вона, за великим рахунком, творить новітню історію, культуру, формує сучасні тенденції розвитку суспільства.

Зазначено, що всі названі особливості студентства взагалі відповідають і для студентів педагогічних спеціальностей – майбутніх педагогів, і навіть більшою мірою. Міра відповідальності студента-педагога, а також пріоритетність здобуваної їм професії в тому, що, з одного боку, саме педагог вищої школи організовує, спрямовує, коригує навчальний, виховний, професійний, ціннісно-смісловий процеси в вищій

школі; з іншого – майбутній педагог різних ланок освіти має бути і є у витоків усіх соціокультурних процесів, він буде творити інші особистості, що, нарешті, управлятимуть іншими людьми, економікою, культурою, державою тощо.

Доведено, що одною з головних відмінностей соціокультурної спільності майбутніх педагогів від студентства взагалі є виховна функція її професійної діяльності. Студенти-педагоги готуються виконувати функцію виховання, формування, тобто професійно-педагогічного впливу на особистість, творення не тільки своєї особистості з певною системою цінностей і своєї особистості як професіонала, але й особистості іншого (вихованця, учня, студента), тож, зростає і міра професійно-особистісної відповідальності.

Наостанок перефразуємо думку М. Ф. Головатого про молодь і екстраполюємо її на тих, хто готується стати педагогом, вихователем. Отже, якщо суспільство дійсно піклується про майбутнє, то воно неодмінно має робити ставку на педагога. У разі ж недооцінки його ролі як суб'єкта та об'єкта історичного, суспільного розвитку воно змушене дорого платити за свої помилки.

Література

1. Азаров Ю. П. Тайны педагогического мастерства : учеб. пособие. Москва: изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 2004. 432 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
3. Головатый Н. Ф. Социология молодежи : Курс лекций. Київ, 1999. URL : www.socioline.ru (дата звернення : 05.06.2019).
4. Зязюн І. Аксіологічні ресурси педагогічної дії вчителя. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. Київ; Полтава, 2011. Вип. 1. С. 9–24.
5. Казакова И. Р. Социокультурный тип современного учителя : автореф. дис. ... канд. соц. н. наук : спец. 22.00.04. Нижний Новгород, 2004. 24 с.
6. Краткая философская энциклопедия. Москва, 1994.
7. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : НВП «Вид-во «Наукова думка» НАН України, 2011. 464 с.
8. Манхейм К. Диагноз нашего времени / Пер. с нем. Москва : Юрист, 1994. 700 с.
9. Нагорний Б. Г., Яковенко М. Л., Яковенко А. В. Студентство і сучасність. Київ : Арістей, 2005. 164 с.
10. Ньюмен Джон Генрі. Ідея Університету. URL : <http://abus.narod.ru/study/su/newman.htm> (дата звернення : 05.06.2019).
11. Рашидов С. Ф. Виховання у студентській молоді цінностей громадянського суспільства: проблеми теоретичної концептуалізації : монографія. Луганськ : Ноудіж, 2012.

12. Рашидов С. Ф., Рашидова С. С. Виховання як формування ціннісної свідомості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* / Гол. редактор Г.П.Шевченко. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. Вип. 6 (81). С. 180-186.
13. Социология. Социальная общность как социологическое понятие. URL : <http://www.grandars.ru/college/sociologiya/socialnaya-obshchnost.html> (дата звернення : 01.06.2019).
14. Социология. Социальные общности и группы. URL : https://studme.org/1874041425375/sotsiologiya/sotsialnye_obschnosti_gruppy (дата звернення : 01.06.2019).
15. Степанова И. В. Воспитание будущего педагога в контексте системы образования. *Формирование педагога: настоящее и будущее*. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/vospitanie-budushchego-pedagoga-v-kontekste-sistemy-obrazovaniya> (дата звернення : 30.05.2019).
16. Столяренко Л. Д. Педагогическая психология. 3-е изд., перераб. и доп. Ростов н/Д: «Феникс», 2004. 544 с.
17. Shevchenko G. P. The Ideal Image of a Man: the Main Characteristics and Ways of Achieving. *Future Human Image*. 2017. Volume 7. Pp. 120-127.
18. Shevchenko H., Antonenko T. Futures Studies : Spirituality in the Cosmic Man. *Philosophy and Cosmology*. 2018. Volume 21. Pp. 123-130.

References

1. Azarov, Ju. P. (2004). *Tajny pedagogicheskogo masterstva: ucheb. posobie [Secrets of pedagogical mastery: study guide]*. Moscow: Publishinh house of Moscow psychological and sociological institute; Voronezh: MODEK (rus).
2. Bekh, I. D. (2008). *Vykhovannia osobystosti: pidruchnyk [Personal education: a textbook]*. Kyiv: Lybid (ukr).
3. Golovaty, N. F. (1999). *Sotsiologiya molodezhi: kurs lektsiy [Sociology of Youth: Lecture Course]*. Kyiv. Retrieved from www.socioline.ru (date of appeal: 05.06.2019) (ukr).
4. Ziaziun, I. (2011). Aksiolohichni resursy pedahohichnoi dii vchytelia [Axiological resources of teacher's pedagogical action]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii: zb. nauk. pr., # 1*, 9–24. Kyiv; Poltava (ukr).
5. Kazakova, I. R. (2004). *Sotsiokul'turnyy tip sovremennogo uchitelya [Sociocultural type of modern teacher]*. (Abstract of Thesis of Candidate of Sociological Sciences). Nyzhniy Novgorod (rus).
6. *Kratkaya filosofskaya entsiklopediya [Brief philosophical encyclopedia]* (1994). Moscow (rus).
7. Kucheriavyi, O. H. (2011). *Pedahohika: osobystisno-rozvyvalni aspekty: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. [Pedagogy: personal developmental aspects: teaching. tool. for students. higher. educational institutions]*. Kyiv: Naukova dumka (ukr).
8. Manheim, C. (1994). *Diagnoz nashogo vremeni [Diagnosis of our time]*. Translation from German. Moscow: Yurist (rus).

9. Nahorni, B. H., Yakovenko, M. L., & Yakovenko, A. V. (2005). *Studentstvo i sushchnist* [Studenthood and modernity]. Kyiv: Aristey (ukr).
10. Newman John Henri. *Ideia Universytetu* [Newman John Henry. The idea of the University]. Retrieved from <http://abuss.narod.ru/study/su/newman.htm> (date of appeal: 05.06.2019) (ukr).
11. Rashydov, S. F. (2012). *Vykhovannia u studentskoi molodi tsinnostei hromadianskoho suspilstva: problemy teoretychnoi kontseptualizatsii*: monohrafiia [Educating the values of civil society in student youth: problems of theoretical conceptualization: monograph]. Luhansk: Noulidzh (ukr).
12. Rashydov, S. F., & Rashydova, S. S. (2017). Vykhovannia yak formuvannia tsinnisnoi svidomosti [Education as the formation of value consciousness]. *Spirituality of a personality: methodology, theory and practice*, # 6 (81), 180-186. G. P. Shevchenko (ed.). Severodonetsk: Publishing House of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (ukr).
13. *Sotsiologiya. Sotsial'naya obshchnost' kak sotsiologicheskoe ponyatie* [Sociology. Social community as a sociological concept]. Retrieved from <http://www.grandars.ru/college/sociologiya/socialnaya-obshchnost.html> (date of appeal: 01.06.2019) (rus).
14. *Sotsiologiya. Sotsial'nye obshchnosti i grupy* [Sociology. Social Communities and Groups]. Retrieved from https://studme.org/1874041425375/sotsiologiya/sotsialnye_obshchnosti_gruppy (date of appeal: 01.06.2019) (rus).
15. Stepanova, I. V. *Vospitanie budushchego pedagoga v kontekste sistemy obrazovaniya* [Education of the future teacher in the context of the educational system]. *Formirovanie pedagoga: nastoyashchee i budushchee*. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/vospitanie-budushchego-pedagoga-v-kontekste-sistemy-obrazovaniya> (date of appeal: 30.05.2019) (rus).
16. Stolyarenko, L. D. (2004). *Pedagogicheskaya psikhologiya* [Pedagogical psychology]. (3d ed., add.). Rostov-on-Don: Feniks (rus).
17. Shevchenko, G. (2017). The Ideal Image of a Man: the Main Characteristics and Ways of Achieving. *Future Human Image, Volume 7*, 120-127 (eng).
18. Shevchenko, H., & Antonenko, T. (2018). Futures Studies: Spirituality in the Cosmic Man. *Philosophy and Cosmology, Volume 21*, 123-130 (eng).

СТУДЕНТЫ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ КАК ОСОБАЯ СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ ОБЩНОСТЬ

С. С. Рашидова

В статье отмечается, что студенческая молодежь представляет собой прогрессивный слой общества, она принимает участие во всех социокультурных процессах. По большому счету, она создает новейшую историю, культуру, формирует современные тенденции развития общества. Студенты же педагогических специальностей, кроме того, должны быть у истоков всех этих процессов, должны быть образцами для других, осознавать и приоритетность, и ответственность профессии педагога.

Особенность студенчества как социокультурной общности выражается в том, что это молодежь, которая учится в вузе (студенческая молодежь), приобретает профессиональное образование, продолжает воспитываться, формироваться в культуре и культурой (культурализуется), социализируется (вступая в разнообразные социальные отношения), «учится быть личностью», учится быть человеком.

Главной особенностью студенчества является актуализация профессионального обучения (профессионально-познавательной деятельности), практико-профессиональной деятельности и профессиональной самореализации.

Мера ответственности студента-педагога, а также приоритетность приобретаемой им профессии в том, что, с одной стороны, именно педагог высшей школы организует, направляет, корректирует учебный, воспитательный, профессиональный, ценностно-смысловой процессы в высшей школе; с другой – будущий педагог различных звеньев образования должен быть и у истоков всех социокультурных процессов, он будет создавать другие личности, наконец, управлять другими людьми, экономикой, культурой, государством и т.д.

Доказано, что одним из главных отличий социокультурной общности будущих педагогов от студенчества вообще выступает воспитательная функция ее профессиональной деятельности. Студенты-педагоги готовятся выполнять функцию воспитания, формирования, то есть профессионально-педагогического воздействия на личность, создание не только своей личности с определенной системой ценностей и своей личности как профессионала, но и личности другого (воспитанника, ученика, студента), поэтому возрастает и степень профессионально-личностной ответственности.

Ключевые слова: *социокультурная общность, студенты, студенчество, студенты педагогических специальностей, студенты-педагоги.*

STUDENTS OF PEDAGOGICAL SPECIALTIES AS A PARTICULAR SOCIO-CULTURAL COMMUNITY

S. S. Rashydova

It is noted in the article that student youth appears to be a progressive layer of society. It takes part in all sociocultural processes. Actually, it creates the latest history and culture, and forms modern trends in society development. In addition, students of pedagogical specialties should be at the origins of all these processes. They should be role models for others. Students should be aware of the priority and responsibility of the profession of pedagogue.

The peculiarity of students as a sociocultural community is expressed in the fact that these are young people who study at a university (student youth), who acquire professional education, who continue to be educated and to be formed in culture and by culture (culturalize), who socialize (entering into various social relations), who “learn to be a personality”, and who learn to be a human.

The main feature of students is actualization of vocational training (vocational and cognitive activity), practical and professional activity, and professional self-realization.

The measure of student-pedagogue's responsibility, as well as the priority of the profession acquired by him, lies in the following. On the one hand, it is the pedagogue of higher education who organizes, directs, and corrects the educational, upbringing, professional, value and sense processes in higher education. On the other hand, the future pedagogue of various educational levels should also be at the source of all sociocultural processes, as he will create other personalities, and finally, manage other people, the economy, culture, the state and the like.

It is proved that one of the main differences between the sociocultural community of the future pedagogues and students in general is the educational function of their professional activity. Students-pedagogues are preparing to fulfill the function of upbringing and forming. That is the professional and pedagogical influence on the personality, and creation of not only their own personality with a certain system of values and their own personality as a professional, and also the personality of the other person (pupil, schoolchild, and student). That is why the degree of professional and personal responsibility also increases.

Key words: *Socio-cultural community, students, the students, students of pedagogical specialties, student-pedagogues.*

Рашидова Світлана Станіславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Сєверодонецьк, Україна). E-mail: svetlana101068@gmail.com

Rashydova Svitlana Stanislavivna – Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D. in Education), Associate Professor at the Pedagogy Department of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: svetlana101068@gmail.com